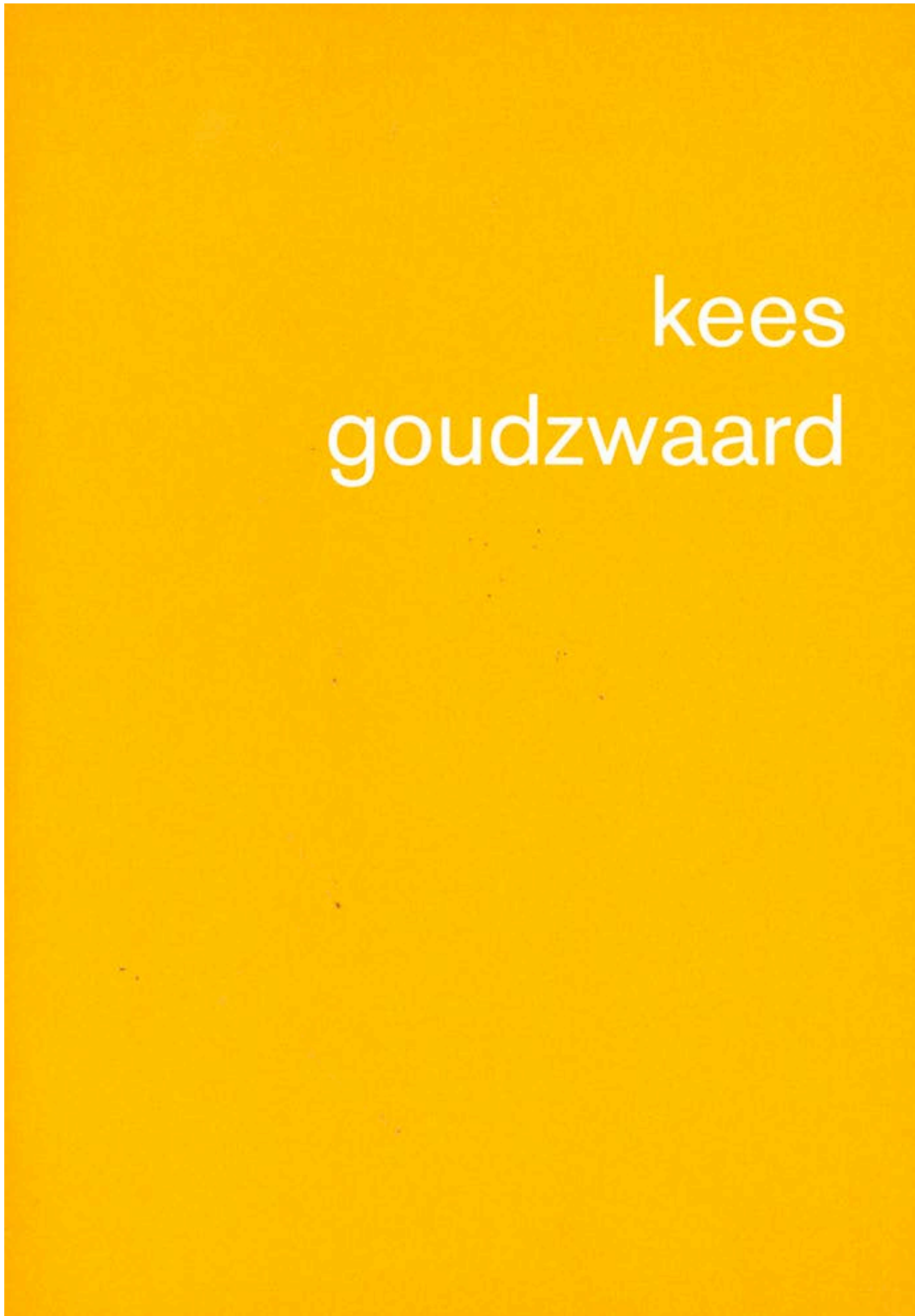

Van den Bossche Phillip, 'Kees Goudzwaard – Tussen rood en meerdere transparante vlakken'. Club Solo, Breda (NL),
19 November 2020 - 14 March 2021.

kees goudzwaard

Tussen rood en meerdere transparante vlakken

De meervoudsvorm is een eerste toevoeging. De originele titel in het Engels luidt *Between red and a transparent plane*. Het schilderij dateert uit 2013. Begin januari van het daaropvolgende jaar zag ik het voor de eerste keer in Middelburg. Het was tevens de titel van de tentoonstelling. In mijn herinnering hing het op een alleenstaande korte wand, aan het eind van een gang. Wilma was ook op de vernissage. Het schilderij kwam niet lang daarna naar het museum in Oostende, samen met *Collected*, een aanzienlijk groter doek in verschillende groentinten, een horizontale compositie en een onbekend landschap. Beide schilderijen kregen een plek in de permanente opstelling van de collectie. Een moeilijke plek in het museumgebouw, durf ik nu ook toe te geven, want in een hoekruimte zonder daglicht.

Tussen rood en een transparant vlak staat de kijker. Het schilderij was er voor de titel, voor mij dan toch. Het was en blijft een raadsel. Vraagstuk is een beter woord. Kunstwerken hebben niets met mystificatie te maken: verf op doek. Vergeet de tekst of de uitleg om een schilderij een plaats te geven. Het bepaalt zelf het beeld. Het gebeurt zowel in het atelier als later in de tentoonstellingsruimte.

Je wordt aangetrokken tot iets wat je niet begrijpt, zonder condities. Daarna zoek je toch naar een referentiepunt, maar de kunsthistoricus in je hoofd leidt je om de tuin. *Between red and a transparent plane* heb ik jarenlang vanuit het gezichtspunt van Georges Vantongerloo (1886-1965) benaderd. Dat blijkt een persoonlijke misleiding te zijn geweest, maar niet helemaal want tegenwoordige en verleden tijd lopen door elkaar. Een schilderij is geen bitterzoete symfonie waar je naartoe kan lopen. Het vraagt om uit je eigen mal te stappen. Vantongerloo werd door zijn burens 'zazou' genoemd.

2020 is een jaar dat we niet snel gaan vergeten. We wandelen vaker naar onze boekenkast dan naar tentoonstellingen. *Frontal Views* van Kees Goudzwaard staat hier in de kast. De cover is monochroom, meer oranje-rood dan kastanjebruin. Daarna volgt een dubbele witte binnenflap en vervolgens een zwarte pagina. De achterkant is lichtgrijs met een dubbele witte binnenflap, voorafgegaan door een donkergrijze pagina. *Fotograferen met Cézanne – landschappelijke elementen als motief* van Jean Leering en Jan van Toorn ligt nu naast me op de bank. Twee reproducties, details, spijten de cover in twee. Het onderste beeld is ook iets kleiner waardoor het verspringt. Daartussen

Phillip Van den Bossche

curator en schrijver, werkzaam in België en Marokko
curator and writer, working in Belgium and Morocco

Between red and several transparent planes

One first addition is the plural form. The original English title is *Between red and a transparent plane*. The painting is from 2013. My first time seeing it was in Middelburg in early January of 2014. It was also the title of the exhibition. I recall seeing it hanging alone on a narrow wall at the end of a hallway. Wilma also attended the vernissage. Not long after, the painting was brought to the museum Oostende, along with *Collected*, a considerably larger canvas featuring various shades of green, a horizontal composition, and an unknown landscape. Both paintings were included in the permanent display – in a tricky part of the museum building, I'm now ready to admit, a corner away from the sunlight.

Standing between red and a transparent plane is the viewer. The painting came before the title, or at least it did for me. It has remained a mystery. Or more accurately, a riddle. There's no mystique to art: it's paint on canvas. Forget the text or explanation framing a painting. The painting is what sets the stage. This goes for the studio as much as the exhibition space.

You're attracted to something you don't understand, without conditions. After that you look for a reference point anyway, but you're deceived by the art historian in your mind. For years, I viewed *Between red and a transparent plane* from the perspective of Georges Vantongerloo (1886-1965). A misconception, it turns out, but not entirely, as present and past intermingle. A painting isn't a bittersweet symphony to walk into. It asks you to step out of your own mould. Vantongerloo was called 'zazou' by his neighbours.

2020 is a year we won't soon forget. We've been more likely to turn to our bookcase than visit an exhibition. I've got Kees Goudzwaard's *Frontal Views* on my shelf. The cover is monochrome, more of an orange-red than auburn. There's a double white flyleaf behind the cover, followed by a black page. The back is a light grey with a double white flyleaf, preceded by a dark grey page. Lying next to me on the sofa is *Fotograferen met Cézanne – landschappelijke elementen als motief* ('Photography with Cézanne – landscape elements as motif') by Jean Leering and Jan van Toorn. Two reproductions, details, split the cover in half. The bottom picture is also a little smaller, causing it to be offset. In between them is the title in white. The last two letters of 'Cézanne' are cut off from the picture, turning more of an orange red than an auburn.

staat de titel in witte letters. De laatste twee letters van Cézanne vallen buiten het beeld en worden meer oranje-rood dan kastanjebruin.

Hoe beschrijf je een schilderij van Kees Goudzwaard? Georges en Zazou zitten nog in mijn achterhoofd, en Paul daar bovenop, al is hij historisch het eerste beeld, laag op laag. Neen, frontaal en gebruikmakend van de notie 'transparantie' is de optie. Dankzij Jean Leering ben ik van thuis uit naar de foto-reproducties van de schilderijen van Kees Goudzwaard gaan kijken. Een mogelijke analyse van de kijkopdracht bestaat uit de volgende elementen: continuïteit/discontinuïteit, horizontaal/verticaal, transparantie en (on)zichtbaarheid van motief en thema. Vooral ook opbouw als motief, zonder zichtbaar of aanwezig werkwoord.

Wordt een zogenaamd abstract schilderij, bestaande uit lijnen, vlakken en kleuren, verschillende lagen, met kleine trompe-l'oeil elementen, plots een realistisch beeld? Verschijnt er een onbekend, onderliggend landschap of portret, afhankelijk van het schilderdoek, rechtopstaand of liggend? Dat zou wel in de mal passen, maar schiet wederom tekort. De relatie tussen abstractie en realisme ligt elders.

Stirred, Cultivation en *Panorama* zijn drie titels van schilderijen uit de tentoonstelling in Club Solo. 'Cultuur' is een synoniem voor 'teelt' of 'kweek'. Op een talige manier proberen te kijken. Het doek krijgt een onderverdeling in vijf horizontale zones. Geschilderde snippers verbreken als een soort toetsenstructuur deze afbakening. Verwijzen de titels naar motieven of naar een onderwerp? *Stirred* of 'geroerd' bestaat uit honderden toetsen, in verschillende formaten. Ze nemen het schilderij in alle richtingen over, een 'beweeglijk en ruimtelijk zien met twee ogen'. Deze laatste woorden tussen haakjes komen van de kunsthistoricus en filosoof Gottfried Boehm. Hij wordt door Jean Leering geciteerd: 'Bij Cézanne heeft zijn zintuiglijke ervaring, gecombineerd met de ambitie om zijn weergave schilderkunst te laten zijn, een schilderij opgeleverd dat vooral wordt gekenmerkt door een vlekken- of toetsenstructuur. Iedere vlek of toets op zichzelf "stelt weinig of niets voor"; slechts het [creatieve] zien van de onderlinge combinaties en verhoudingen biedt de beschouwer de mogelijkheid om er betekenis aan te geven, zodat de werkelijkheid van het landschap bij de kijker een nieuw beeld oproept.'¹ Het correspondeert met mijn impressie van *Stirred*, zelfs al wordt de compositie sterk bepaald door horizontale en verticale lijnen. Een laatste citaat, een uitspraak van Cézanne, om hierop nog even door te gaan: 'Ik houd mijn motief vast [hij doet zijn handen tegen elkaar]. Ziet u, een motief is dit [hij herhaalt het gebaar, doet zijn handen uiteen, de tien vingers uiteengespreid, brengt ze langzaam weer dicht bij elkaar, langzaam, doet ze dan weer tegen elkaar, balt ze, vouwt ze ineen]. Dat moet je bereiken. Als ik te hoog of te laag ga, is alles verspeeld. Er moet geen een steek te los zitten, een gat waardoor de emotie, het licht, de waarheid ontsnapt. Probeer het een beetje te begrijpen, ik leid mijn hele doek in één keer tot een samenhangend geheel.'² Cézanne noemt dit 'aller sur le motif', op het motief of patroon gaan. Jan gebruikt in zijn typografie geen ronde maar vierkante haakjes.

De snipper of de kleefband als figuratief element, staat in mijn notities. Een panorama wordt wel eens een vergezicht of schilderachtig landschap genoemd. Aan de basis van Kees Goudzwaards *Panorama* ligt een collage. Het is een bekend gegeven binnen zijn artistieke praktijk: gekleurd papier, tape en sheets behoren tot de vaste ingrediënten in zijn atelier. Op een foto hangen ze naast elkaar, het schilderij en het model. De interactie tussen beide bevat veel onbekenden en variabelen. Wat is het werkelijke en het gewenste? Is de collage een partituur? De kunstenaar is hier de componist van beide, zowel van het model als van het schilderij. Het gewenste nestelt zich in allebei als een ontoereikend gegeven.

Volgens John Berger is het kubisme een beginpunt geweest, van het definiëren van verlangens die nog altijd niet

How do you describe a Kees Goudzwaard painting? Georges and Zazou are still in the back of my mind, with Paul on top, even though he is historically speaking the first image, layer by layer. No, the option must be frontal and using the notion of transparency. Thanks to Jean Leering, I've started looking at photo reproductions of Kees Goudzwaard paintings from home. One analysis of the viewing exercise would consist of the following elements: continuity/discontinuity, horizontal/vertical, transparency, and visibility/invisibility of motif and theme. The motif of construction in particular, without a visible or extant verb.

Does a so-called abstract painting, made up of lines, planes and colours, different layers, with little elements of trompe-l'oeil, suddenly turn into a realistic image? Does some unknown underlying landscape emerge, or a portrait, depending on the orientation of the canvas? That might fit the mould, but it still falls short of the mark. The relationship between abstraction and realism lies elsewhere.

Stirred, Cultivation and *Panorama* are the titles of three paintings exhibited at Club Solo. The word 'cultivation' refers to growing or nurturing. Taking a linguistic perspective. The canvas is divided into five horizontal zones. Painted scraps of paper break up the delineation like brush strokes. Do the titles refer to motifs or subjects? *Stirred* consists of hundreds of brush strokes of various sizes. They take over the painting in every direction from a 'spirited and spatial two-eyed perspective'. The part in quotes is borrowed from art historian and philosopher Gottfried Boehm. Jean Leering quotes him too: 'Cézanne's sensory perception, along with the ambition to make a representation through the art of painting, has yielded a work that is marked first and foremost by a structure of dots or brush strokes. Each dot or stroke by itself is "hardly significant"; only the [creative] perception of combinations and interrelations is what allows viewers to attach meaning to it, evoking the reality of a landscape in their mind's eye.'¹ This corresponds with my impression of *Stirred*, even if the composition is largely marked by horizontal and vertical lines. Continuing along this path with one last quote sourced from Cézanne: 'I hold my motif [he brings his hands together]. You see, a motif is this ...' (He repeats the gesture, draws his hands apart, the ten fingers open, then slowly, very slowly brings them together again, clasps them, squeezes them tightly, meshing them.) 'That's what one should try to achieve. If one hand is held too high or too low, it won't work. Not a single link should be too slack, leaving a hole through which the emotion, the light, the truth can escape. You must understand that I work on the whole canvas, on everything at once.'² Cézanne calls this 'aller sur le motif', going by the motif or pattern. In his typography, Jan uses square brackets rather than round ones.

The paper scrap or piece of tape as a figurative element, it says in my notes. A panorama is sometimes called a vista or picturesque landscape. Kees Goudzwaard's *Panorama* has its foundations in a collage. It's a noted component of his artistic practice: coloured paper, tape and sheets are recurring ingredients in his studio. One photo shows them hanging side by side, the painting and the model. The interaction between the two of them is full of unknowns and variables. What is real, and what is desired? Is the collage like a musical score? The artist serves as the composer of both the model and the painting. The desired nestles in both counterparts as an inadequacy.

According to John Berger, cubism was a starting point, of defining desires that haven't been fulfilled yet. He compares it to the moment a piece of music begins: 'We suddenly become aware of the previous silence at the same moment as our attention is concentrated upon following sequences and resolutions which all contain the desired.'³

Going from *Panorama* back to *Collected*, from 2020 back to early 2014, an exhibition on Zusterstraat in Middelburg. Alongside various shades of green and narrow white strips

vervuld zijn. Hij vergelijkt het met het moment waarop een muziekstuk start: 'We suddenly become aware of the previous silence at the same moment as our attention is concentrated upon following sequences and resolutions which all contain the desired'.³

Van *Panorama* terug naar *Collected*, van 2020 terug naar begin 2014 en een tentoonstelling in de Zusterstraat te Middelburg. Naast de verschillende groentinten, smalle witte stroken van verschillende dikte komt rechtsonder een zandkleurig vlak. In Kees Goudzwaards palet vinden we een groot aantal tertiaire kleuren, net zoals meerdere schilderijen de titel *Panorama* hebben. 'Volgens de wijze der kunst en de natuur', tussen rood en een transparant vlak, tussen bladspiegel en facsimile, daar waar fragmenten worden gerangschikt: laten we niet overhaast te werk gaan maar traag en minutieus, op zoek naar de overlapping, naar 'kunst als uitdrukking van ons besef van de ontoereikendheid van het aangereikte'.⁴

Massage the History: in een mogelijke droomtentoonstelling wordt *Opus 17A* voor contrabas van Hanne Darboven gespeeld. Georges Vantongerloo's *Sur fond noir* hangt naast *Between red and a transparent plane*. Een Amazigh tapijt uit Boujad, een kleine stad aan de rand van het Atlasgebergte, ligt op de grond. De kleurentheorie van Vantongerloo zorgde voor flink wat De Stijl-ruzies met Van Doesburg en Mondriaan. In *Studie 1* uit 1920 brengt hij ze samen: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet. *Sur fond noir* is het enige schilderij met een zwarte achtergrond in zijn volledig door hemzelf bijgehouden inventaris. Elk doek heeft naast een titel ook een nummer, voorafgegaan door 'GV'. Het dateert uit 1948. Daarop schildert hij een cirkel waarin nog de limieten van de regelmatige veelhoeken zichtbaar zijn. Dezelfde kleuren als uit 1920 komen amper zichtbaar in dunne gebogen lijnen en een spiraal voor.

Between red and a transparent plane is volledig verschillend. Als een sterrenhemel verspreidt Kees Goudzwaard witte en grijze stukjes op een zwarte ondergrond. Soms overlappen ze elkaar in verschillende graden van transparantie. Een rode, deels afgescheurde, vierhoekige snipper bevindt zich onderaan, omringd of omklemd door kleinere witte en diafane geschilderde stukjes. In een decimale RGBa-kleurweergave staat R voor rood, G voor groen en B voor blauw. De mate van ondoorzichtigheid of niet-transparantie van een kleur wordt weergegeven op een schaal van 0 tot en met 255 (a = 0 = transparant, a = 1 = opaak). De RGB-waarde van zwart is (0,0,0), rood (255,0,0) en wit (255,255,255). Hebben Agnes en Hanne elkaar ooit ontmoet?

'The obedience of performing musicians is extremely sensitive and accurate. There is no way to describe the reward of absolute obedience. Any response to art is obedience. I wish I could point out how authoritative art work is dependent on the obedient state of mind. Instead I will continue with concrete examples'.⁵

of varying widths, a sand-coloured plane arises in the bottom right. Kees Goudzwaard's palette is characterised by heavy use of tertiary colours, just as various paintings are titled *Panorama*. 'According to the ways of art and nature', between red and a transparent plane, between page layout and facsimile, where fragments are arranged: let meticulous thoroughness prevail over haste as we search for the overlap, for 'art as an expression of our sense of the inadequacy of the given'.⁴

Massage the History: in what may be a dream exhibition, Hanne Darboven's *Opus 17A* for double bass is performed. Georges Vantongerloo's *Sur fond noir* is suspended near *Between red and a transparent plane*. An Amazigh tapestry from Boujad, a small town located on the edge of the Atlas Mountains, lies on the floor. Vantongerloo's colour theory caused its fair share of De Stijl rows between Van Doesburg and Mondrian. In 1920's *Study 1*, he unites them all: red, orange, yellow, green, blue, indigo and violet. *Sur fond noir* is the only painting with a black background in his entirely self-maintained archive. Along with a title, each canvas gets a number, preceded by 'GV'. The work dates from 1948. On the canvas, he paints a circle showing the edges of the regular polygons. The colours from 1920 return in barely visible, faint, curved lines and a spiral.

Between red and a transparent plane couldn't be more different. As if painting a starry night sky, Kees Goudzwaard scatters white and grey scraps on a black backdrop. Some overlap in varying degrees of transparency. One red, partly torn-off rectangular scrap is located at the bottom, surrounded or hemmed in by smaller white and translucent painted pieces. In the decimal RGBa colour model, R stands for red, G for green, and B for blue. The opacity or intransparency of a colour is represented by a number on a scale from 0 to 255 (a = 0 = transparent, a = 1 = opaque). The RGB value of black is (0,0,0), red is (255,0,0) and white is (255,255,255). Have Agnes and Hanne ever met?

'The obedience of performing musicians is extremely sensitive and accurate. There is no way to describe the reward of absolute obedience. Any response to art is obedience. I wish I could point out how authoritative art work is dependent on the obedient state of mind. Instead I will continue with concrete examples'.⁵

noten

- 1 Jean Leering, Jan van Toorn, *Fotografieren met Cézanne, landschappelijke elementen als motief*. Bussum, Thoth, 2009, p. 116
- 2 Ibid.
- 3 John Berger, *Landscapes*. Londen, Verso, 2016, p. 140
- 4 Ibid. (Het volledige citaat: 'For a long time it was thought that art was the imitation and celebration of nature. The confusion arose because the concept of nature itself was a projection of the desired. Now that we have cleansed our view of nature, we see that art is an expression of our sense of the inadequacy of the given – which we are not obliged to accept with gratitude. Art mediates between our good fortune and our disappointment. Sometimes it mounts to a pitch of horror. Sometimes it gives permanent value and meaning to the ephemeral. Sometimes it describes the desired.')
- 5 Agnes Martin, *Writings*. Ostfildern, Cantz, 1991, p. 98

notes

- 1 Jean Leering, Jan van Toorn, *Fotografieren met Cézanne, landschappelijke elementen als motief*. Bussum, Thoth, 2009, p. 116
- 2 Ibid.
- 3 John Berger, *Landscapes*. London, Verso, 2016, p. 140
- 4 Ibid. (The full quote: 'For a long time it was thought that art was the imitation and celebration of nature. The confusion arose because the concept of nature itself was a projection of the desired. Now that we have cleansed our view of nature, we see that art is an expression of our sense of the inadequacy of the given – which we are not obliged to accept with gratitude. Art mediates between our good fortune and our disappointment. Sometimes it mounts to a pitch of horror. Sometimes it gives permanent value and meaning to the ephemeral. Sometimes it describes the desired.')
- 5 Agnes Martin, *Writings*. Ostfildern, Cantz, 1991, p. 98